

Jyväskylän yliopisto
Keijo Hämäläinen, rehtori
keijo.hamalainen@jyu.fi

Jyväskylän yliopisto, Liikuntatieteellinen tiedekunta
Ari Heinonen, dekaani
ari.o.heinonen@jyu.fi

SUKUPUOLIKIINTIÖIDEN KÄYTTÖ OPISKELIJAVALINNASSA

1. LAUSUNTOPYYNTÖ

Tasa-arvovaltuutettua on pyydetty selvittämään, ovatko Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan käyttämät opiskelijavalintaa koskevat perusteet naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) eli tasa-arvolain mukaisia.

Tasa-arvovaltuutetulle saatetun tiedon mukaan liikuntabiologisen pääaineryhmän pääsykokeen toiseen vaiheeseen kutsumisessa sekä liikuntapedagogiikan toiseen vaiheeseen kutsumisessa ja lopullisessa valinnassa käytettäisiin sukupuolikiintiöitä.

2. ASIASSA HANKITUT SELVITYKSET

Tasa-arvovaltuutettu on pyytänyt asiasta selvitykset Jyväskylä yliopiston liikuntatieteelliseltä tiedekunnalta, Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry:ltä sekä opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Lisäksi Jyväskylän yliopistolle varattiin mahdollisuus antaa erillinen liikuntatieteellisen tiedekunnan selvitystä koskeva lausunto.

2.1. Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan selvitys

Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan asiasta antama selvityksen mukaan sukupuolikiintiöiden käyttöä liikuntapedagogiikan opiskelijavalinnassa perustellaan sillä, että näin turvataan yhtäläisten koulutusmahdollisuuksien tarjoaminen suomalaisessa liikunnanopettajakoulutuksessa.

Selvityksen mukaan, tavoitteena on kouluttaa yhtä paljon naisia ja miehiä työelämään tasa-arvolain 1 §:n mukaisesti. Kaikille kuuluva koululiikunta itsessään on jo liikunnallisen tasa-arvon lisääjä.

Suomalaisen liikunnanopettajakoulutuksen ja siten myös opiskelijavalinnan tulee vastata yhteiskunnalliseen tarpeeseen. Molempia sukupuolia tarvitaan liikunnanopettajina, koska Suomessa liikuntakulttuuri on hyvin laaja-alainen. Se on tarjonnut harrastettavaksi runsaasti erilaisia liikuntamuotoja yksilöllisten mieltymysten mukaisesti kautta aikojen. Monipuolinen liikunnanopetus on mahdollistanut motoriset ja liikunnan lajitaidot liikunnanharrastamiseen eri lajeissa. Viimeisimmän kansallisen liikuntatutkimuksen (2009-2010) mukaan liikunnan harrastusmieltymykset jakautuvat edelleen sukupuolten välillä varsin selvästi. Poikien suosituimpia lajeja olivat jalkapallo, jääkiekko ja salibandy. Tyttöjen suosituimpia lajeja olivat puolestaan tanssi, voimistelu ja ratsastus. Sekä pojat että tytöt harrastavat yleisesti kävelyä, juoksua, pyöräilyä, hiihtoa ja uintia.

Myös urheiluseuraharrastamisessa on selviä eroja sukupuolten välillä. Suosituimmat lajit olivat vuoden 2016 LIITU-tutkimuksessa pojilla jalkapallo (27 %), salibandy (15 %) ja jääkiekko (14 %). Tyttöillä vastaavasti suosituimmat lajit olivat tanssi (17 %), ratsastus (16 %) ja jalkapallo (10 %). Tyttöillä on lisäksi suosituimpana yläkouluikäisenä uutena aloitettuna lajina voimistelu (15 %) (Mononen ym. 2016). Joidenkin liikuntamuotojen opettelu ja harrastaminen yhteisissä tyttöjen ja poikien ryhmissä on mahdollista ja mukavaa, mutta monissa, esimerkiksi toisen sukupuolen suosimissa lajeissa, yhteisryhmät eivät ole tarkoituksenmukaisia mieltymys-, koko, voima- ja taitoerojen sekä turvallisuustekijöiden vuoksi.

Liikuntapedagogiikan tutkimuksissa on tarkasteltu lasten ja nuorten osallistumista liikuntaan sekä liikuntatunneilla että muutenkin koulupäivän aikana esimerkiksi välitunneilla. Osassa tutkimuksia on havaittu, että tyttöjen osallistuminen liikuntaan on poikia vähäisempää silloin kun toimintaa järjestetään yhteisissä ryhmissä. Myös maahanmuuttajien liikunnasta tehdyissä tutkimuksissa opettajan sukupuoli näyttää olevan tärkeä tekijä. Maahanmuuttajataustaiset oppilaat, erityisesti tytöt, tarvitsevat usein omaa sukupuolta olevan liikunnanopettajan.

Kun koulussa on sekä nais- että miespuolisia liikunnanopettajia, turvataan monipuolisten liikuntasisältöjen tarjonta kaikille oppilaille. Myös vaara koululiikunnan sisällön kapeutumisesta ja keskittymisestä esimerkiksi pallopeleihin pienenee. Yhdeksäsluokkalaisille oppilaille vuonna 2010 toteutetun Opetushallituksen seuranta-arvioinnin mukaan oppilaille on tärkeää, että liikuntamuodot ovat heille mieluisia ja tunneilla on hauskaa (Palomäki & Heikinaro-Johansson, 2011). Poikien kiinnostuksen kohteina ovat tyttöjä useammin pelaaminen ja kisailu. Yläkouluikäiset tytöt ovat kiinnostuneita terveydestä huolehtimisesta, kunnon kohottamisesta ja luokan hyvästä ilmapiiristä. Hyvä liikunnanopetus ottaa huomioon myös edellä mainitut tyttöjen ja poikien erilaiset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Oppilaiden ja sukupuolten tasa-arvoisuus voi toteutua vain silloin, kun jokaisella on mahdollisuus opiskella omalla kehitystasollaan niin taitojen, tietojen kuin fyysisten ominaisuuksien puolesta.

Perusopetuslain 29 §:n mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Joustavista opetusjärjestelyistä päätettäessä tai opetusta eriyttäessään koulun ja opettajan tulee ottaa huomioon oppilaiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, opetus suunnitelman toteutuminen sekä erilaiset vastuukysymykset. Opettaja on valvonnan osalta virkavastuussa siitä opetusryhmästä, jota hän opettaa työjärjestykseen merkittynä aikana, jolloin on huomioitava myös oppiaineisiin kuuluvat pukeutumis- ja peseytymistilanteet sekä opetuksen henkiseen ja fyysiseen turvallisuuteen liittyvät kysymykset.

Sukupuolikiintiöiden käyttöä liikuntabiologisen aineryhmän pääsykokeen toiseen vaiheeseen kutsumisessa perustellaan sillä, että liikuntabiologisen aineryhmän valintakokeet on perinteisesti järjestetty yhdessä liikuntapedagogiikan opiskelijavalinnan kanssa. Sekä liikuntapedagogiikka että liikuntabiologinen aineryhmä ovat suosittuja hakukohteita ja hakijoista monet hakevat sekä liikuntapedagogiikan että liikuntabiologisen aineryhmän koulutuksiin. Kummassakin hakukohteessa testataan hakijan soveltuvuutta ja motorisia taitoja ja siksi ei ole ollut perusteltua järjestää erillisiä mutta samansisältöisiä valintakokeita suurella joukolla hakijoita.

Valinnan ensimmäisen vaiheen, kirjallisen kokeen, perusteella (yhteinen liikuntatieteissä) kutsutaan hakijajoukosta sama määrä naisia ja miehiä toisen vaiheen valintakokeeseen; vuosina 2015-2016 yhteensä 240 hakijaa ja vuonna 2017 yhteensä 200 hakijaa. Perusteluna on suuntaa-antavasti tasa-arvoinen yhteiskunnallinen tarve työmarkkinoilla. Liikuntabiologisen aineryhmän ensimmäisen vaiheen valintakokeeseen osallistuneista hakijoista (kolmen vuoden keskiarvo vuosilta 2015-2017) naisia on ollut 46 % ja miehiä 54 %.

Toisen vaiheen valintakokeeseen on liikuntabiologisen aineryhmän hakijoita ollut kolmen viime vuoden aikana keskimäärin 117, joista naisia 48 % ja miehiä 52 %.

Taulukko: Liikuntabiologisen aineryhmän hakijat toisen vaiheen valintakokeessa

	miehet	naiset	yhteensä lbi-hakijat / toisen vaiheen hakijat yht.
2015	76 (58 %)	54 (42 %)	130/240
2016	55 (49 %)	56 (51 %)	111/240
2017	52 (47 %)	58 (53 %)	110/200

Liikuntabiologisen aineryhmän lopullisessa opiskelijavalinnassa ei käytetä sukupuolikiintiöitä.

Liikuntabiologisen aineryhmän opiskelijaksi valituista (kolmen vuoden keskiarvo v. 2015-2017) naisia on ollut 50 %. (2015: 39 %, 2016: 52 %, 2017: 60 %). Liikuntabiologisen aineryhmän opiskelijavalinnassa painottuvat koulumenestys, ylioppilaskoe ja haastattelu. Liikuntakokeen ja -taitojen merkitys opiskelijavalinnan kannalta on pienempi kuin liikuntapedagogiikassa.

Liikuntatieteellisen tiedekunnan liikuntapedagogiikan aineenopettaja-koulutuksessa aloituspaikkojen sukupuolikiintiöt ovat olleet käytössä vuodesta 1963, eli aina siitä saakka kuin liikunnanopettajankoulutusta on Jyväskylässä järjestetty.

Liikuntatieteellisen tiedekunnan liikuntakokeista koostuvat valintakokeet on aina järjestetty yhteisesti liikuntatieteellisen koulutusalan liikuntapedagogiikan ja liikuntabiologian hakijoille ja valintakokeissa on ollut kiintiöt miehille ja naisille. Muiden liikuntatieteellisten koulutusalojen kuin liikuntapedagogiikan aloituspaikoissa ei ole koskaan ollut sukupuolikiintiöitä opiskelijavalinnan tapahduttua valintakoemenestyksen ja ylioppilaskokeen sekä lukion päättötodistusten arvosanojen perusteella.

Selvityksessä todetaan myös, että liikunnanopettajakoulutuksessa liikuntataitojen testaaminen jo valintakoevaiheessa on tärkeää, koska opiskelijaksi valittavalla tulee olla hyvät motoriset taidot sekä monipuoliset valmiudet oppia nopeasti erilaisia liikuntataitoja, jotka ovat edellytyksenä opinnoissa menestymiselle sekä tärkeitä liikunnanopettajan ammatissa toimimisen kannalta. Liikunnanopettajan monipuoliset valmiudet liikuntataitojen oppimiselle ja opettamiselle mahdollistavat laaja-alaisen liikunnan opettamisen koulussa.

Mikäli sukupuolikiintiöitä ei käytettäisi, tasa-arvo voisi vaarantua opiskelijavalinnassa. Nykyisin ensimmäisen vaiheen kirjallisen kokeen perusteella valitaan toisen vaiheen kokeeseen yhtä paljon naisia ja miehiä, mutta jos sukupuolikiintiöitä ei käytettäisi, koostuisi toisen vaiheen soveltuvuuskokeisiin kutsuttavien joukko liikuntapedagogiikassa noin 60 % naisista ja 40 % miehistä. Jos toisen vaiheen soveltuvuuskoetehtävät olisivat nykymuotoiset ja niissä käytettävät välineet kaikille hakijoille yhdenmukaiset, fyysiset kokoerot tulisivat ratkaiseviksi, jolloin testit suosisivat miehiä.

2.2. Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry:n selvitys

Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry:n (LIITO) asiasta antamassa selvityksessä todetaan, että suomalaiselle koululiikunnalle on eduksi, että liikunnanopettajissa on sekä miehiä että naisia. Koska opetusala on varsin naisvaltainen ala (74 % naisia, Tilastokeskus), on jatkossakin tärkeää taata jo nyt vähemmistönä olevien miesten kouluttautuminen alalle. Perustelua tasan 50 % / 50 % jaolle ei varsinaisesti ole. Sen sijaan esimerkiksi vähintään 40 % / 60 % jaon takaaminen (suuntaan tai toiseen), olisi alla olevilla erityishuomioilla varsin perusteltua.

Selvityksessä todetaan, että liikunnanopetuksessa tulee eteen tilanteita, joissa opettajan voi olla välttämätöntä olla läsnä pesu- ja pukeutumistiloissa. Tällaisia tilanteita voi olla esimerkiksi uimahallissa tai koulun liikuntatunnilla pukuhuoneessa. Vaikka nykypäivänä opettajan ei tarvitsisi valvoa, että jokainen oppilas peseytyy liikuntatunnin jälkeen, voi eteen tulla tilanteita, jolloin opettajan on välttämätöntä mennä tytöille tai pojille tarkoitettuun pesu- tai pukeutumistilaan.

Erilaiset kiusaamistilanteet tai mahdolliset sairaskohtaukset tai tapaturmat vaativat opettajan välitöntä puuttumista tilanteeseen. On otettava huomioon, että liikunnanopettaja toimii varsin usein koulun ulkopuolella, eikä näin ollen ole mahdollista, että pesu-/pukuhuoneeseen menisi liikunnanopettajan sijasta joku toinen koulun henkilökuntaan kuuluva. Uimahallissa opettaja on vastuussa oppilaistaan ja opettajan tulee valvoa oppilaiden käyttäytymistä, muistutettava turvallisuudesta (liukastumisvaara jne.) ja puututtava poikkeavaan käytökseen, joka voi olla turvallisuudelle vaaraksi. Näin ollen oppilaiden fyysisen, mutta myös

henkisen turvallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että samaa sukupuolta oleva opettaja on lähettyvillä tiloissa, joissa oppilaat peseytyvät ja/tai pukeutuvat.

Myös maahanmuuttajaoppilaiden kulttuuriset taustat voivat olla esteenä sille, ettei oppilas voi osallistua oppitunneille, mikäli opettajana on vastakkaista sukupuolta oleva liikunnanopettaja. Erityisesti tämä korostuu tyttöjen (uinnin-) opetuksessa.

Selvityksessä todetaan lisäksi, että liikunnanopettaja on monesti ”lähempänä” oppilaita ja oppilaat kertovat tai kysyvät juuri liikunnanopettajalta hieman intiimimpiä esimerkiksi kuukautisiin, kasvuun ja kehitykseen liittyviä asioita. Osittain tämä johtuu siitä, että moni liikunnanopettaja on myös terveystiedon opettaja ja hänen tiedetään olevan asiantuntija. Oman kehon muutokset tai kehon kuva on monelle, etenkin tytölle, arka paikka ja samaa sukupuolta olevan opettajan antama tuki ja ymmärrys auttavat monia herkässä vaiheessa olevia nuoria.

2.3. Opetus- ja kulttuuriministeriön selvitys

Selvityksen valmistelussa opetus- ja kulttuuriministeriö kuuli yhtä Opetushallituksen asiantuntijaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan olisi toivottavaa, että liikunnanopettajissa, aivan kuten muissakin työelämän eri tehtävissä yleisemmin, toimisi tasaisesti eri sukupuolten edustajia.

Liikunnanopettajan työn luonne määrittyy opetussuunnitelman mukaan. Opetushallituksen vuonna 2015 julkaisema perusopetukseen suunnatun oppaan *Tasa-arvotyö on taitolaji* (Opetushallitus 2015, s. 30) mukaan ”Liikunta tarjoaa monipuolisia liikkumismahdollisuuksia kaikille, eikä siinä erotella tyttöjen ja poikien liikuntaa. Liikunnan opetussuunnitelman perusteet korostavat tasa-arvoa, yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemistä. Opettaja pitää huolta siitä, että kaikki kokevat osallistumisen mielekkääksi ja turvalliseksi myös sukupuoli-identiteetistä ja sukupuolen ilmaisusta riippumatta.”

Perusopetuslain 30 §:n mukaan opetusryhmät tulee muodostaa siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 mukaan opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon oppilaiden tarpeet ja olosuhteet sekä paikalliset mahdollisuudet turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa.

1980-luvulla peruskouluasetuksessa oli vielä säännös, jonka mukaan tyttöjä ja poikia oli yläasteella yleensä opetettava erikseen liikuntatunneilla. Tällaista säännöstä ei ole ollut enää 1990-luvun jälkeen. Ratkaisut opettajasta sekä opetusryhmästä ja -ryhmistä ovat paikallisia opetuksen järjestämistä koskevia päätöksiä, joita tehtäessä otetaan huomioon myös oppilaiden kasvu- ja kehitysvaiheisiin, ja myös oppiaineeseen kuuluviin pukeutumis- ja peseytymistilanteisiin sekä opetuksen henkiseen ja fyysiseen turvallisuuteen liittyvät kysymykset. Opetuksen järjestäjällä on velvollisuus toimia siten, että opetukselle asetetut valtakunnalliset tavoitteet voidaan saavuttaa ja että oppilaan oikeus turvalliseen oppimisympäristöön toteutuu. Koulu on vastuussa

oppilaan turvallisuudesta koko työjärjestyksen osoittaman kouluajan ja oppilaan osallistuessa vuosisuunnitelman mukaiseen toimintaan (esim. liikuntakerhot).

Opettaja on valvonnan osalta virkavastuussa siitä opetusryhmästä, jota hän opettaa. Liikunta-oppiaineen osalta erityisiä ovat oppiaineeseen kuuluvat pukeutumis- ja peseytymistilanteet sekä niihin liittyvät oppilaiden henkiseen ja fyysiseen turvallisuuteen liittyvät valvonta- ja vastuukysymykset.

Liikuntaa opettavat alakoulussa, vuosiluokilla 1-6 yleensä luokanopettajat ja vuosiluokilla 7-9 yläkoulussa sekä toisella asteella liikunnanopettaja. Asiasta ei kuitenkaan ole tarkkoja tilastoja. Pukeutumis- ja peseytymistilanteissa tarvittavalle valvonnalle on yleisesti enemmän tarvetta nuorempien lasten parissa, joten liikunnanopettajakoulutuksen sukupuolijakaumaa voidaan perustella tällä asialla rajallisesti.

Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö muistuttaa selvityksessään, että perusopetuslaissa säädetään menettelystä kurinpito- ja turvaamisasioissa. Koulun rehtorilla ja opettajalla on perusopetuslain 36 e §:n nojalla oikeus tarkastaa oppilaan mukana olevat tavarat, oppilaan hallinnassa olevat koulun säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, sellaisen 29 §:n 2 momentissa tarkoitetun kielletyn esineen tai aineen haltuun ottamiseksi. Tarkastajan tulee olla oppilaan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla läsnä tarkastajan lisäksi toinen täysi-ikäinen koulun henkilökuntaan kuuluva. Oppilaan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa koulun henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan liikunnanopetuksessa voi olla tilanteita, jossa valvontatehtävässä tarvitaan tietyn sukupuolen edustajaa (esimerkiksi uimaopetuksen yhteydessä pukuhuoneessa), joskaan tämän valvojan ei tarvitse olla varsinainen liikunnanopettaja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö viittaa selvityksessään myös Jyväskylän yliopiston tasa-arvovaltuutetulle antamaan selvitykseen toteamalla, kuinka Jyväskylän yliopisto on selvityksessään perustellut kiintiöiden käyttöä liikuntapedagogiikan koulutuksessa

- a. yhtäläisten koulutusmahdollisuuksien tarjoamisella suomalaisessa liikunnanopettajakoulutuksessa: *”tavoitteena on kouluttaa yhtä paljon naisia ja miehiä työelämään tasa-arvolain 1 §:n mukaisesti”*,
- b. tyttöjen ja poikien erilaisilla liikunnan harrastusmieltyyksillä,
- c. sillä, että *”yhteisryhmät eivät ole tarkoituksenmukaisia mieltymys-, koko-, voima- ja taitoerojen sekä turvallisuustekijöiden vuoksi”*,
- d. sillä, että *”Osassa tutkimuksia on havaittu, että tyttöjen osallistuminen liikuntaan on poikia vähäisempää silloin kun toimintaa järjestetään yhteisissä ryhmissä”*,
- e. ja sillä, että *”Myös maahanmuuttajien liikunnasta tehdyissä tutkimuksissa opettajan sukupuoli näyttää olevan tärkeä tekijä. Maahanmuuttaja-taustaiset oppilaat, erityisesti tytöt, tarvitsevat usein omaa sukupuoltaan olevan liikunnanopettajan.”*

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa selvityksessään olevan syytä huomata, että näistä perusteluista vain kohdat a ja e liittyvät opettajan sukupuoleen. Kohdat b, c ja d sen sijaan liittyvät yhteisryhmiin ja mahdollisesti myös siihen, että opettajilla oletetaan olevan sukupuolelleen tyypillisiä lajimieltymyksiä, jotka vaikuttavat opetuksen sisältöön.

Yliopistolain 36 §:n 3 momentin mukaan ”Yliopisto päättää opiskelijavalinnan perusteista. Hakijat voidaan erilaisen koulutustaustan perusteella jakaa valinnoissaan erillisiin ryhmiin. Samaan ryhmään kuuluviin hakijoihin on sovellettava yhdenmukaisia valintaperusteita. Jonkin kieliryhmän koulutustarpeen turvaamiseksi voidaan yhdenmukaisista valintaperusteista rajoitetusti poiketa.” Sukupuoli ei ole yliopistolaissa mainittu peruste hakijoiden jakamiselle ryhmiin.

Jyväskylän yliopisto on tuonut selvityksessään esiin, että

Mikäli sukupuolikiintiöitä ei käytettäisi, tasa-arvo voisi vaarantua opiskelijavalinnassa. Nykyisin ensimmäiseen vaiheen kirjallisen kokeen perusteella valitaan toisen vaiheen kokeeseen yhtä paljon naisia ja miehiä, mutta jos sukupuolikiintiöitä ei käytettäisi, koostuisi toisen vaiheen soveltuvuuskokeisiin kutsuttavien joukko liikuntapedagogiikassa noin 60 % naisista ja 40 % miehistä. Jos toisen vaiheen soveltuvuuskoetehtävät olisivat nykymuotoiset ja niissä käytettävät välineet kaikille hakijoille yhdenmukaiset, fyysiset kokoerot tulisivat ratkaiseviksi, jolloin testit suosisivat miehiä.

Toisin kuin esimerkiksi luokanopettajakoulutukseen, liikuntapedagogiikan koulutukseen hakeutuu jossain määrin enemmän miehiä kuin naisia. Syksyllä 2017 alkaneeseen liikuntapedagogiikan kandidaatti- ja maisterintutkintoihin johtavaan koulutukseen haki korkeakoulujen yhteishaussa ensisijaisena hakutoiveena 441 miestä ja 350 naista, eli ensisijaisista hakijoista 43 % oli naisia ja 57 % miehiä. Hakijajoukko on kuitenkin suhteellisen tasainen. Valituksi tuli kiintiöiden mukaisesti 28 naista ja 28 miestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan voidaan arvioida, että tilanteessa jossa sukupuolikiintiöstä luovuttaisiin, valintaperusteista voitaisiin mahdollisesti pyrkiä muokkaamaan sellaiset, että niissä menestyisi melko tasaisesti sekä mies- ja naishakijoita. Ministeriön mukaan voidaan kysyä, onko nykytilanne, jossa valintaperusteet ovat sukupuolen suhteen läpinäkyvät kuitenkin parempi kuin tilanne, jossa tasapainottamalla mies- ja naishakijoille tyypillisten ominaisuuksien arvottamista pyritään samaan lopputulokseen.

Koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelman työryhmä ehdotti raportissaan (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:28) selvityshenkilön asettamista laatimaan ”ehdotuksen siitä, miten kasvatukseen ja sosiaalityöhön liittyvillä koulutusaloilla (sosionomi, lastentarhaopettaja, erityislastentarhaopettaja, luokanopettaja, aineenopettaja, erityisopettaja, opinto-ohjaaja, sosiaalityöntekijä, psykologi) korkeakoulut voivat lisätä aliedustetun sukupuolen osuutta opiskelijoissa ja valmistuneissa joko antamalla heille lisäpisteitä tai luomalla valintakiintiön. Parantamalla molempien sukupuolten pääsyä kasvatusalalle monipuolistetaan lasten ja nuorten käsityksiä yhteiskunnasta, työmarkkinoista ja puretaan segregatiota.” (s. 46)

Tasa-arvoaltuutettu piti raportista antamassaan lausunnossa (TAS 431/2012) kyseistä ehdotusta ongelmallisena tasa-arvolain kannalta. Selvityshenkilöä ei asetettu. Nykytilassa on jossain määrin epäselvää, millaisissa tilanteissa kiintiöiden käyttö on koulutuspoliittisten tai tasa-arvotavoitteiden edistämiseksi hyväksyttävää ja missä tilanteissa ei.

2.4. Jyväskylän yliopiston lausunto

Jyväskylän yliopisto tukee Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan esittämää käsitystä, jonka mukaan liikunnan opetukseen sisältyy tilanteita joissa opettajan sukupuolella on erityistä merkitystä oppilaiden hyvinvoinnin ja turvallisuuden takaamiseen liittyvissä tilanteissa opetusta järjestettäessä. Jyväskylän yliopisto katsoo, että koska opettajan sukupuolella on kiistattomasti merkitystä tietyissä opetukseen liittyvissä tilanteissa, tulisi opiskelijavalinta suunnitella ja toteuttaa siten, että opiskelijoiksi valikoituu riittävä määrä naisia ja miehiä.

3. SOVELLETTAVAT LAINSÄÄNNÖKSET JA NIIDEN TULKINTA

3.1. Perustuslain syrjäntäkielto

Perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa eri asemaan säännöksessä erikseen mainituilla erotteluperusteilla eikä henkilöön liittyvien muiden syiden perusteella.

Syrjäntäkiellon ei ole katsottu kieltävän kaikenlaista erontekoa henkilöiden välillä, vaikka erottelu perustuisi säännöksessä nimenomaan mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaanko henkilöön liittyvään syyhyn perustuva erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Perustelulle asetettavat vaatimukset ovat erityisesti säännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla kuitenkin korkeat.

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään yhteiskunnallisessa toiminnassa sekä työelämässä sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Tämä tarkentava laki on naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettu laki (609/1986) eli tasa-arvolaki.

3.2. Tasa-arvolain tarkoitus

Tasa-arvolain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjäntä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuolidentiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjäntä. (TasL 1 §)

3.3. Sukupuoleen perustuva yleinen syrjäntän kieltö

Tasa-arvolaki kieltää välittömän ja välillisen syrjäntän sukupuolen perusteella (TasL 7 §). Välittömällä syrjäntällä tarkoitetaan naisten ja miesten asettamista eri asemaan sukupuolen perusteella. Eri asemaan asettamisella puolestaan tarkoitetaan lähinnä erilaisten etujen tai oikeuksien myöntämistä taikka tiettyjen velvollisuuksien, rajoitusten tai rasitteiden asettamista selkeästi vain miehille tai naisille.

Välillisellä syrjäntällä tarkoitetaan muun muassa eri asemaan asettamista sukupuoleen nähden neutraalilta vaikuttavan säännöksen, perusteen tai

käytännön nojalla, jos menettelyn vaikutuksesta henkilöt voivat tosiasiallisesti joutua epäedulliseen asemaan sukupuolensa perusteella.

Välilliseen syrjintään liittyy niin sanottu oikeuttamisperuste. Menettelyä, joka asettaa naiset ja miehet välillisesti eri asemaan, ei ole pidettävä syrjintänä, jos sillä pyritään hyväksyttävään tavoitteeseen ja valittuja keinoja on pidettävä aiheellisina ja tarpeellisina tähän tavoitteeseen nähden. Oikeuttamisperustetta ei sovelleta välittömään syrjintään.

Tasa-arvolain yleinen syrjinnän kieltö on tarkoitettu erikseen säädetyin poikkeuksin koskemaan kaikkia yhteiskuntaelämän aloja ja kaikkia tilanteita, joissa sukupuoleen perustuvaa eriarvoisuutta voi esiintyä. Ollakseen syrjivää, menettelyltä ei edellytetä, että se olisi tehty syrjivässä tarkoituksessa. Olennaista sen sijaan ovat menettelyn tosiasialliset seuraukset.

3.4. Oppilaitoksia koskeva syrjinnän kieltö

Tasa-arvolaki kieltää erikseen sukupuoleen perustuvan syrjinnän oppilaitoksissa (TasL 8 b §). Oppilaitoksen menettelyä on pidettävä tasa-arvolaisissa kiellettyinä syrjintänä, jos henkilö asetetaan opiskelijavalinnoissa, opetusta järjestettäessä, opintosuoritusten arvioinnissa tai oppilaitoksen muussa varsinaisessa toiminnassa sukupuolen perusteella muita epäedullisempaan asemaan, taikka muutoin kohdellaan 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Syrjinnän kieltö koskee siis myös opiskelijavalinnoista päättämistä.

3.5. Työelämää koskeva syrjinnän kieltö

Työnantajan menettelyä on pidettävä tasa-arvolaisissa kiellettyinä syrjintänä muun muassa, jos työnantaja työhön ottaessaan taikka tehtävään tai koulutukseen valitessaan syrjäyttää henkilön, joka on ansioituneempi kuin valituksi tullut toista sukupuolta oleva henkilö, jollei työnantajan menettely ole johtunut muusta hyväksyttävästä seikasta kuin sukupuolesta taikka jollei menettelyyn ole työn tai tehtävän laadusta johtuvaa painavaa ja hyväksyttävää syytä (TasL 8 §, 1 mom. 1 kohta).

Säännöksellä ei pyritä rajoittamaan työnantajan oikeutta valita tehtävään parhaaksi katsomansa henkilö. Säännöksellä pyritään estämään vain se, ettei työhönotto määräytyisi työnhakijan sukupuolen perusteella, jollei tähän ole työn tai tehtävän laadusta johtuvaa painavaa ja hyväksyttävää syytä.

3.6. Yliopistolain opiskelijavalintaa koskeva säännös

Yliopistolain 36 §:n 3 momentin mukaan:

Yliopisto päättää opiskelijavalinnan perusteista. Hakijat voidaan erilaisen koulutustaustan perusteella jakaa valinnoissa erillisiin ryhmiin. Samaan ryhmään kuuluviin hakijoihin on sovellettava yhdenmukaisia valintaperusteita. Jonkin kieliryhmän koulutustarpeen turvaamiseksi voidaan yhdenmukaisista valintaperusteista rajoitetusti poiketa.

Yliopistolakia koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, että säännöksen tarkoittamia erilaiseen koulutustaustaan liittyviä ryhmiä voivat muodostaa muun muassa ylioppilastutkinnon suorittaneet, ulkomailla kouluopintonsa suorittaneet taikka esimerkiksi korkeakoulututkinnon suorittaneet. Sen sijaan säännöksen nojalla hakijoita ei voida tällaisten ryhmien sisällä jakaa edelleen ryhmiin. (HE

7/2009 vp, s. 66). Vaikka hallituksen esityksessä annettu esimerkki koskee eri vuosina suoritettuja ylioppilastutkintoja, vaikuttaa säännös melko yksiselitteiseltä. Tiettyä hakijaryhmää ei voi jakaa edelleen ryhmiin, kuten esimerkiksi mieshakijoihin ja naishakijoihin. Myös opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa omassa selvityksessään, että sukupuoli ei ole yliopistolaissa mainittu peruste hakijoiden jakamiselle ryhmiin.

3.7. Tasa-arvovaltuutetun toimivalta

Tasa-arvovaltuutetun tehtävänä on valvoa tasa-arvolain sukupuolisyrynnän kiellon ja edistämismääräysten noudattamista. Havaitessaan, että tasa-arvolaisissa säädettyjä velvoitteita ei noudateta tai että lain säännöksiä muutoin rikotaan, tasa-arvovaltuutetun on ohjein ja neuvoin pyrittävä siihen, että lainvastaista menettelyä ei jatketa tai uusita.

Tasa-arvovaltuutetun toimivalta rajoittuu tasa-arvolain säännösten noudattamisen valvontaan. Lausunnossaan tasa-arvovaltuutettu ottaa kantaa ensisijaisesti tasa-arvolain tulkintaa koskeviin oikeudellisiin kysymyksiin. Tasa-arvovaltuutettu ei voi ottaa kantaa muun lainsäädännön, kuten esimerkiksi yliopistolain, noudattamiseen taikka muunlaisen yhdenvertaisuuden toteutumiseen.

4. TAPAUKSEN ARVIOINTIA

Tasa-arvolain valmistelun yhteydessä 1980-luvulla käsiteltiin laajasti opettajankoulutuksessa silloin vielä yleisesti käytössä olleita sukupuolikiintiötä. Kiintiöiden käytöstä opettajankoulutuksessa luovuttiinkin pian tasa-arvolain voimaantulon jälkeen. Tasa-arvovaltuutettu on tämän jälkeen antanut useita kysymystä koskevia lausuntoja, joissa on järjestelmällisesti katsottu, ettei tasa-arvolaki mahdollista sukupuolikiintiöiden käyttöä opettajankoulutusvalinnoissa.

Tasa-arvovaltuutettu on käsitellyt Jyväskylän yliopiston toiminnan kehittämiseen tähtäävää tasa-arvosuunnitelmaa vuosina 2011 – 2013 yhteensä kolmessa erillisessä lausunnossa. Liikuntatieteellisen tiedekunnan sukupuolikiintiöiden käyttöä koskeva käytäntö ei kuitenkaan ole tullut edes siinä yhteydessä tasa-arvovaltuutetun tietoon.

4.1. Liikuntapedagogiikan opiskelijavalinta

Tasa-arvolain syrjinnän kieltä opiskelijavalinnoista päätettäessä

Oppilaitoksen menettelyä on pidettävä tasa-arvolaisissa kiellettyinä syrjintänä, jos henkilö asetetaan muun muassa opiskelijavalinnoissa sukupuolen perusteella muita epäedulliseen asemaan. Säännöstä sovelletaan sekä julkisella että yksityisellä sektorilla niin ammatilliseen kuin yleissivistävään koulutukseen riippumatta opetuksen tai koulutuksen järjestäjän ja opiskelun muodosta.

Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellinen tiedekunta perustelee sukupuolikiintiöiden käyttöä sillä, että liikunnanopettajakoulutuksen ja siten myös opiskelijavalinnan tulee vastata yhteiskunnan ja erityisesti työelämän tarvetta.

Tasa-arvolaki mahdollistaa sellaiset väliaikaiset, suunnitelmaan perustuvat erityistoimet tosiasiallisen tasa-arvon edistämiseksi, jotka yksittäisinä voivat olla tasa-arvolaisissa kiellettyä syrjintää, mutta joilla pyritään tasa-arvolain

tarkoituksen toteutumiseen (TasL 9 §:n 4 kohta). Mikä tahansa ero naisten ja miesten välillä ei kuitenkaan oikeuta kyseiseen erityiskohteluun. Eron on liityttävä heikompaan asemaan ja taustalla on oltava aiempaa syrjintää. Erityistoimien avulla pyritään siis syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellinen tiedekunta tulkitsee toteuttavansa suunnitelmaa, jossa sukupuolikiintiön käytöllä turvataan tasa-arvolain tarkoituksen toteutuminen. Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellinen tiedekunta ei sen sijaan ole todennut, että kyse olisi tasa-arvolain mukaisista väliaikaisista, suunnitelmaan perustuvista erityistoimista. Tosiasiallisen tasa-arvon edistämiseen tähtäävien erityistoimien edellytykset eivät nyt tarkasteltavassa tapauksessa täyty, minkä vuoksi tapausta käsitellään tasa-arvolain syrjintäkieltojen kautta.

Tasa-arvovaltuutetulle toimitetuissa selvityksissä on vedottu liikunnanopettajan työn luonteeseen perusteluna sille, että liikuntapedagogiikan opiskelijoiksi tulisi valita yhtä paljon miehiä ja naisia. On siksi syytä tarkastella erikseen, onko liikunnanopettajan työn luonne sellainen, että opettajan sukupuolella olisi merkitystä työn suorittamisen kannalta ja muodostaisiko tämä hyväksyttävän syyn poiketa oppilaitoksia koskevasta syrjinnän kiellosta opiskelijavalinnoissa.

Liikunnanopettajan työn luonteeseen liittyvien tekijöiden arviointia

Saaduissa selvityksissä korostetaan, että opetuksen järjestämisen lähtökohtana tulee olla turvallisen oppimis- ja työympäristön takaaminen. Opettaja on valvonnan osalta virkavastuussa siitä opetusryhmästä, jota hän opettaa. Liikuntatunnin kuten myös sitä edeltävään pukeutumis- ja pesutiloissa tapahtuvaan valmistautumiseen tai liikuntatunnin jälkeiseen palautumiseen liittyvä turvallisuus tulee huomioida ennakoivasti. Vaikka opettajan ei nykyisin tarvitse valvoa, että oppilas peseytyy liikuntatunnin jälkeen, ei tämä poista opettajan vastuuta turvata turvallinen oppimisympäristö pukeutumis- ja pesutiloissa myös ennen ja jälkeen liikuntatunnin.

Myös esimerkiksi uimahallissa opettaja vastaa oppilaiden henkisestä ja fyysisestä turvallisuudesta puku- ja pesutiloissa. Opettajan vastuulle ei siis voida laittaa ryhmää, jota hän ei tosiasiallisesti pysty valvomaan.

Tasa-arvovaltuutettu kuitenkin toteaa – kuten opetus- ja kulttuuriministeriökin omassa selvityksessään – ettei tämän valvojan tarvitse olla varsinainen liikunnanopettaja. Alakoulussa, jossa opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan pukeutumis- ja peseytymistilanteissa tarvittavalle valvonnalle on yleisesti enemmän tarvetta, liikuntatunneista vastaa usein luokanopettaja. Luokanopettajista ja esiopetuksen opettajista lähes 80 % on naisia (*Opettajat ja rehtorit Suomessa 2016*, Opetushallitus, raportit ja selvitykset 2017:2).

Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat (LIITO) ry toteaa selvityksessään, että esimerkiksi terveystiedon osalta, jota monesti opettaa koulun liikunnanopettaja, saattaa tulla eteen tilanteita, jossa juuri samaa sukupuolta oleva opettaja pystyy tarjoamaan tarvittavan tuen ja ymmärryksen. Tasa-arvovaltuutetun näkemyksen mukaan sen, että moni liikunnanopettaja toimii myös terveystiedon opettajana, ei tarvitse olla ainoa mahdollinen järjestely.

Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellinen tiedekunta esittää selvityksessään huolen koululiikunnan tarjonnan kaventumisesta. Kun koulussa on sekä miespuolisia että naispuolisia liikunnanopettajia, turvataan monipuolinen liikuntasisältöjen tarjonta kaikille oppilaille. Liikuntatieteellisen tiedekunnan mukaan molempia sukupuolia siis tarvitaan liikunnanopettajina, koska Suomessa liikuntakulttuuri on hyvin laaja-alainen.

Tasa-arvovaltuutettu toteaa tähän perusopetuksen osalta, että vuoden 2014 opetussuunnitelmien perusteiden mukaan koululiikunnan tehtävänä ei ole lajiharjoitteluun valmentaminen vaan lasten motoristen perustaitojen opettaminen. Näkemys tyttöjen ja poikien erilaisista liikunnan harrastusmieltymyksistä huomioimisesta ei siten saa tukea perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista. Lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan liikunnanopetuksen tavoitteena on muun muassa fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn edistäminen tavalla, jossa opiskelija oppii liikkumaan aktiivisesti ja turvallisesti sekä pitämään huolta fyysisestä aktiivisuudestaan ja toimintakyvystään.

Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan esittämä ajatus koululiikunnan monipuolisuuden vaarantumisesta ilman sukupuolikiintiöitä edustaa verrattain stereotyyppistä käsitystä siitä, millä tavalla eri sukupuolia edustavat liikunnanopettajat eroavat toisistaan. Tasa-arvovaltuutetun näkemyksen mukaan liikunnan opetus ei voi olla riippuvainen opettajan sukupuolesta sen enempää kuin muidenkaan oppiaineiden opetus.

Myös LIITO ry:n esittämän kannan mukaan koululiikunnalle on eduksi, että sekä miehiä että naisia toimii liikunnanopettajina. Tasa-arvovaltuutettu katsoo, että tämä pitänee paikkansa minkä tahansa alan ja ammatin osalta. Sitä, että opetusala on yleisesti ottaen varsin naisvaltainen, ei voida nähdä perusteluna sille, että liikunnanopettajakoulutuksessa pitäisi käyttää sukupuolikiintiöitä. LIITO ry ei myöskään näe perusteluja nykyiselle 50/50 jaon tarpeelle, mutta katsoo, että esimerkiksi 40/60 jako olisi varsin perusteltua.

Tasa-arvolaki sallii lähtökohtaisesti käytännön, jossa oppilaitoksen liikuntapainotteisista oppilas- tai opiskelijavalintaperusteista pyritään muokkaamaan sellaiset, että niissä menestyisi melko tasaisesti sekä mies- ja naishakijoita. Naisten ja miesten fyysinen erilaisuus voidaan ottaa huomioon liikuntapainotteisessa soveltuvuustehtävässä siten, että naisilla ja miehillä on esimerkiksi oma pisteytyksensä.

Naisten ja miesten erilainen kohtelu kunto- ja liikehallintatestin tulosten arvioinnissa – sikäli kun naisten ja miesten väliset erot testin tuloksissa vastaavat naisten ja miesten välillä tosiasiallisesti keskimäärin olevia fysiologisia eroja ja niiden vaikutusta fyysiseen suorituskyykyyn – ei asettaisi naisia tai miehiä parempaan tai huonompaan asemaan, vaan ainoastaan tasoittaisi naisten ja miesten fysiologisista eroista johtuvaa fyysisen suorituskyyvyn välistä eroa.

Jos työn tai tehtävän laatu vaatii, voidaan työhönottotilanteessa naisille ja miehille asettaa myös sama, työtehtävän vaatima fyysinen suoritustaso. Kyse voi olla yhtä sukupuolta suosivasta, mutta tasa-arvolain sallimasta oikeutetusta tilanteesta. Työhönotossa fyysistä suoritustasoa mittaavien valintakriteerien on kuitenkin perustuttava työn tai tehtävän asettamaan todelliseen tarpeeseen.

Tasa-arvovaltuutetun arvion mukaan liikunnanopettajan työ ei kuitenkaan edellytä naisilta ja miehiltä samaa fyysistä suoritustasoa.

4.2. Liikuntabiologian valintakokeet

Liikuntabiologian aineryhmän valintakokeet on perinteisesti järjestetty yhdessä liikuntapedagogiikan opiskelijavalinnan kanssa. Liikuntabiologian pääaineryhmän valinnan ensimmäisen vaiheen perusteella kutsutaan koko hakijajoukosta sama määrä naisia ja miehiä toisen vaiheen valintakokeeseen. Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan selvityksen mukana perusteluna on suuntaantavasti tasa-arvoinen yhteiskunnallinen tarve työmarkkinoilla. Käytäntöä on lisäksi perusteltu käytännöllisyydellä, koska ei ole katsottu olevan perusteluja järjestää erillisiä mutta liikuntapedagogiikan kanssa samansisältöisiä valintakokeita suurelle joukolle hakijoita.

Työmarkkinoiden jakautuminen miesten ja naisten aloihin eli segregaatio on vakava ongelma, jolla on vaikutusta mm. naisten ja miesten palkkaeroon. Se ei kuitenkaan mahdollista sukupuolikiintiöiden käyttämistä opiskelijavalintaprosessissa; muunlainen tulkinta merkitsisi, että sukupuolikiintiöiden käyttäminen olisi mahdollista kaikilla opiskelualoilla.

5. TASA-ARVOVALTUUTETUN KANNANOTTO

Kuten tasa-arvovaltuutetulle toimitetuista selvityksistä ilmenee, sukupuoli ei ole yliopistolaissa mainittu peruste hakijoiden jakamiselle ryhmiin. Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan käytäntöä on siis mahdollista tarkastella myös yliopistolain opiskelijavalintaa koskevan säännöksen kautta. Tasa-arvovaltuutetun toimivalta ei ulotu yliopistolain säännösten noudattamisen valvontaan.

5.1. Liikuntapedagogiikan opiskelijavalinta

Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan sukupuolikiintiötä koskeva käytäntö asettaa opiskelupaikkaa hakevan henkilön epäedulliseen asemaan sukupuolen perusteella tilanteessa, jossa opiskelupaikka jaetaan kiintiön mukaan yhdelle hakijalle vaikka toista sukupuolta olevalla toisella hakijalla olisi korkeammat opiskelupaikkaan oikeuttavat pisteet.

Tasa-arvovaltuutetulle toimitetuista selvityksistä ilmenee niukasti liikunnanopettajan työn laadusta tai luonteesta johtuvia painavia ja hyväksyttäviä syitä sille, että liikunnanopettajan sukupuolella olisi todellista merkitystä työn suorittamisen kannalta. Saatujen selvitysten mukaan merkittävin kysymys tältä osin lienee turvallisuuden takaaminen erityisesti pukeutumis- ja pesutiloissa.

On selvää, että opettaja on valvonnan osalta virkavastuussa siitä opetusryhmästä, jota hän opettaa. Opettajan on tarvittaessa voitava olla läsnä myös pukeutumis- ja pesutiloissa, eikä hänen vastuulleen voida siksi laittaa ryhmää, jota hän ei tosiasiallisesti pysty valvomaan. On kuitenkin huomionarvoista, että liikunnanopetukseen liittyvät pukeutumis- ja peseytymistiloja koskevat tilanteet, joissa opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan valvonnalle on yleisesti eniten tarvetta, eli alakouluikäisten oppilaiden kanssa, hoituvat usein luokanopettajan, ei liikunnanopettajan toimesta. Myös esimerkiksi uimahallissa on oltava läsnä kaksi aikuista (mies ja nainen), jotka

vastaavat oppilaiden/opiskelijoiden henkisestä ja fyysisestä turvallisuudesta pukeutumis- ja pesutiloissa. Mutta tämänkään valvojan ei tarvitse olla, eikä usein ole, varsinainen liikunnanopettaja.

Kyseisellä turvallisuusnäkökulmalla voidaankin vain rajallisesti perustella liikunnanopettajakoulutuksen sukupuolikiintiöitä, kuten myös opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut selvityksessään. Tasa-arvovaltuutetun saamista selvityksistä ei löydy tukea tulkinnalle, jonka mukaan liikunnanopettajan ammatissa olisi niin merkittävä tarve samaan määrään nais- ja miesopettajia, että sukupuolikiintiöiden käyttöä opiskelijavalinnassa olisi mahdollista perustella tasa-arvolain edellyttämällä tavalla. Saaduista selvityksistä ei myöskään ilmene, että sukupuolikiintiöiden käytöllä voitaisiin varmistua siitä, että jokaisessa yksittäisessä koulussa tosiasiallisesti toimisi sekä nais- että miespuolinen liikunnanopettaja.

Edellä esitetyistä syistä tasa-arvovaltuutettu katsoo, että Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan liikuntapedagogiikan opiskelijavalintaa koskeva käytäntö on tasa-arvolain vastainen.

5.2. Liikuntabiologian valintakokeet

Tasa-arvovaltuutetun näkemyksen mukaan myös Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan liikuntabiologian aineryhmän valinnassa noudatettava käytäntö, jossa opiskelijavalinnan toiseen vaiheeseen kutsutaan sama määrä naisia ja miehiä, on tasa-arvolain vastainen, koska osa hakijoista asetetaan sukupuolensa perusteella muita epäedullisempaan asemaan.

5.3. Kannanoton toteutumisen seuranta

Tasa-arvovaltuutettu pyytää Jyväskylän yliopistoa ottamaan huomioon tässä kannanotossa esitetyn liikuntapedagogiikan ja liikuntabiologian opiskelijavalintaperusteista päätettäessä ja ilmoittamaan tasa-arvovaltuutetulle kuuden kuukauden kuluessa lausunnon antopäivästä, mihin toimiin se on lausunnon johdosta ryhtynyt.

Tasa-arvovaltuutettu

Jukka Maarianvaara

Ylitarkastaja

Miko Lempinen

Tiedoksi Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetushallitus

Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry (LIITO)

Tämä asiakirja on lähetetty vastaanottajalle sähköisesti. Asiakirjan allekirjoitettu taltiokappale säilytetään tasa-arvovaltuutetun toimistossa.